

e-ISSN: 2630-6417

International Journal of
Social, Humanities and
Administrative Sciences
(JOSHAS JOURNAL)

Vol: 8 Issue: 56

Year: 2022 September

Pp: 1072-1085

Arrival

29 July 2022

Published

30 September 2022

Article ID

64325

Article Serial Number

04

DOI NUMBER

<http://dx.doi.org/10.29228/JOSHAS.64325>

How to Cite This Article

Tanrıverdi, A. B. (2022).

"Koruyucu Ailelikte Duygusal
Emek", Journal of Social,
Humanities and
Administrative Sciences,
8(56):1072-1085

International Journal of Social, Humanities
and Administrative Sciences is licensed
under a Creative Commons Attribution-
NonCommercial 4.0 International License.
This journal is an open access, peer-
reviewed international journal.

Koruyucu Ailelikte Duygusal Emek¹

Emotional Labor at Foster Care

Ayşe Betül Tanrıverdi

Dr., Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sivas, Türkiye

ÖZET

Devlet koruması altındaki çocukların bakımı konusunda geliştirilen kurumlardan biride koruyucu ailelik sistemidir. Bu çalışmada sistemin işleyişi, bu işleyişin en önemli öznesi olan koruyucu ailelerin emeğinin denetlenmesi, denetim mekanizması karşısında hislerinin yönetilmesi temel problem olarak ele alınmıştır. Çalışmanın amacı, koruyucu ailenin bakım sürecinde sarf ettikleri duygusal emek ve duygu yönetimini betimlemektir. Çalışmada çok aşamalı karma desen kullanılmıştır. Böylece, Türkiye'deki koruyucu ailelerin duygusal emek ve duygu yönetim süreçleri hem nicel hem de nitel verilerle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda Türkiye'de koruyucu ailelik sisteminin beklentileri karşıladığı, koruyucu ailelerin koruması altına aldıkları bu çocukları biyolojik çocukları gibi benimsedikleri, bakımlarını üslendikleri çocuklara yoğun bir duygusal emek harcadıkları tespit edilmiştir. Koruyucu ailelerin bu çocukları emanet olarak gördükleri için daha özenli davrandıkları anlaşılmıştır. Ayrıca koruyucu aileler "maddi olmayan emek" harcadıkları için ekonomik kâr amacı gütmediklerini belirtmişlerdir. Denetim mekanizması karşısında ise, duygu yönetimi yaparak çoğunlukla tedirgin olduklarını ve duygusal emek sarf ettiklerini belirtmişlerdir.

Anahtar Kavramlar: Koruyucu Ailelik, Duygusal Emek, Duygu Yönetimi, İkinci Vardiya, Üçüncü Vardiya

ABSTRACT

One of the institutions developed for the care of children under the protection of the state is the foster family system. In this study, the functioning of the system, the control of the labor of foster families, which are the most important subjects of this process, and the management of their feelings against the control mechanism are argued as the main problem. The aim of the study is to describe the emotional labor and emotion management of the foster family during the care process. In the study was used Multi-stage mixed design. Thus, in Turkey, emotional labor and emotion management processes of foster families were analyzed both quantitative and qualitative data. As a result of the research, it has been determined that the foster family system in Turkey meets the expectations, they adopt these children, whom they take under the protection of the foster families, as their biological children, and they spend an intense emotional effort on the children they care for. It has been understood that foster families are more attentive because they see these children as trusts. In addition, foster families stated that they do not seek economic profit because they spend "immaterial labor". In the face of the control mechanism, they stated that they were mostly uneasy and exerted emotional labor by using emotion management.

Keywords: Fostering, Emotional Labor, Emotion Management, Second Shift, Third Shift

1. GİRİŞ

Koruyucu ailelik, çocuğun sosyalleşebileceği ve gelişim sürecini sağlayabileceği aile ortamını sunması açısından önem taşımaktadır. Koruyucu ailelik, çocuk için geleceğini inşa ettiği bir dönemin örselenmeden geçmesini ve gündelik hayatını olağan bir şekilde yaşamasını sağlamaktadır. Koruyucu aile çocukların daha sağlıklı büyümesini, biyolojik ailesi, okulu ve sosyal çevresiyle ilişkilerini sağlıklı bir şekilde kurabilmektedir.

Aile içinde büyümüş çocukların toplumsal hayatta daha başarılı olduklarına dair kabuller koruyucu ailelik sisteminin özendirilmesi, hatta yaygınlaştırılması konusunda beklenti oluşturmıştır. Gerekçe olarak aile ortamında ebeveyn sevgisiyle büyümeyen çocukların sağlıklı sosyalleşme yüzünden daha dezavantajlı olacakları düşüncesidir. Öyleyse kuruluş bakımındaki çocukların topluma kazandırılması için aile ortamında yetiştirilmesi devlet korumasının en büyük önceliği olmalıdır. Koruyucu ailelik, çocuğun biyolojik aile tarafından bakılamadığı, evlat edindirilemediği durumlarda biyolojik anne-babasının yerini alabilecek devamlı veya geçici şekilde bakımın sağlandığı aile ortamıdır (AÇRB 1962).

Koruyucu aile sistemi, ihmal ve istismar gibi nedenlerden dolayı biyolojik ailesinden koruma altına alınarak onun yanında bakımının mümkün olmadığı çocukların, uzun ya da kısa süreli, ücretli ya da ücretsiz bir şekilde kurumsal denetimdeki aileler tarafından bakımını ifade eder (<https://www.korev.org.tr>). 02 Eylül 1990 tarihli "Çocuk Hakları Sözleşmesinde" çocuğun biyolojik ailesinin yanında bakımı yapılamadığında uygun bir aile ortamı içinde yaşamını sürdürmesi ve gelişmesi hususuna özel bir yer verilmektedir. İmzalanan bu sözleşme ile koruyucu aileliğin önemi artmıştır. Koruyucu ailelik sorumluluk getiren ve emek yönü olan bir bakım sürecidir. Aileler bu süreçte, çocukla vakit geçirirken ve denetlenirken duygularını yönetmekte, çocuğun öz bakımını sağlarken ve onunla vakit geçirirken

¹ Bu makale, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yapılan "Koruyucu Aileler Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma" başlıklı doktora tezinden türetilmiştir.

duygusal emek sürecinden geçmektedir. Böylece koruyucu aileler çocuğun bakımını üstlenirken duygu yönetimi yapmakta, ikinci ve üçüncü vardiya sürecindeyken duygusal emek sergilemektedir.

Koruyucu aileliğin denetim mekanizması karşısında da benzer duygusal emeğin söz konusu olduğu söylenebilir. Ailenin sergilediği his olgusunun, sergileyen ile sergilenen arasında, yani ebeveyn ile çocuk arasındaki anlamları farklı olmaktadır. Koruyucu aile bakımı karşısında ödenen ücretin ve denetim mekanizmasının koruyucu ailelerin hislerini ticarileştirdiği anlamını taşıyabilmektedir. Denetim mekanizması karşısında sosyal mühendislik sergilenmekte, duygular ticarileşmekte böylece duygusal emek görülmektedir. Çocuğun bakımı konusunda ona kimin bakacağı, bakımın nasıl olacağı ve niteliği önem arz etmektedir. Bu bakım aşamasında, hissedilen gerçek duygular ile hissetmek zorunda olunan duygular arasında fark olabilmektedir. Özellikle kurumsal bakım merkezlerinde bu aradaki fark daha çok olabilmektedir. Aileler çocuğu incitmek istememe, onu kaybetmek istememe ve hatta denetim mekanizmasından çekinme gibi nedenlerden duygularını yönetmektedir. Aileler, bu duygusal davranışlarını yönetirken kimi zaman profesyonel davranarak duygularını gizleyebilmekte kimi zaman da içinden geldiği gibi davranabilmektedir. Aileler çocuğun bakım aşamasında onunla etkili vakit geçirirken, gündelik iletişimin pek çok yönünde ve denetim mekanizması karşısında zihinsel ve duygusal emek bulunmaktadır.

Duygusal emeğin üç genel özelliği bulunmaktadır. İlk olarak, duygusal emek kamusal alanla yüz yüze ve sesli iletişimi gerekli kılmaktadır. İkinci olarak, çalışanlar diğeri üzerinde, şükran, korku vb. duygusal durum üretmektedir. Üçüncü olarak ise denetim ve süpervizyon aracılığıyla çalışanlarının duygu durumları üzerinde yetkinliği bulunmaktadır (Hochschild 2003b: 147). Aile, çocuk üzerinde sevgi, merhamet, şükran gibi duygusal anlamlar uyandırmaktadır. Aile çocuğa hangi duyguyu uyandırması gerektiği hakkında bilgilendirme yapılarak çocuklara nasıl davranılması gerektiği denetim mekanizması tarafından belirlenmektedir. Denetleme mekanizması ailenin duygu durumunu etkilemekte olup ailenin bu denetim karşısında duygularının yönetmektedir.

İkinci vardiya, çalışan kadınların ev işleri sorumluluğunu içeren “çifte mesaidir”. İş yerinde kadın ve erkek arasında “ücrette eşitsizlik” olduğu gibi evde de “boş zaman eşitsizliği” bulunmaktadır. Pek çok kadın ofiste ya da fabrikada birinci vardiyada çalışmaktayken evde ise ikinci vardiyada çalışmaktadır (Hochschild 2012: 3-4). Aileler bakım süreci denetlenirken birinci vardiyayken ev içi toplumsal görevlerini tek başına üstlenerek ikinci vardiya sürecindedir. Bu nedenle de daha fazla yorulmakta ve emek sarf etmektedir. Koruyucu aileler çocuğa karşı sürekli ilgi göstermek zorunda kalabilmektedir. Gösterilen ilginin azaldığını hissetmesi çocuğun hemen mızımlanması ve inatlaşması için sebep olabilmektedir.

Hochschild, birinci vardiyayı çalışma hayatı olan iş, ikinci vardiyayı yemek ve temizlik gibi ev işi, üçüncü vardiyayı ise çocuklarla geçirilen vakit olarak ele almaktadır. İlk vardiya, uzun bir zamanı kapsamakta, ikinci vardiya hızlıca ve el çabukluğu içinde geçmekte, üçüncü vardiyanın ise belirsiz bir zaman dilimini kapsamaktadır. Kadınlar üçüncü vardiya sürecinde, aile hayatında çocuklarının mutsuzluğuna karşı umutsuzca duygusallık beslemektedir (Hochschild 2001: 83). Hochschild'in üçüncü vardiya kavramı ikinci vardiyadan geri kalan zamanda ailelerin kendisine ayırdığı zamanı ve çocuklarla geçirilen etkili vakti ifade etmektedir (Hochschild, 2001:6).

Koruyucu ailelerin bakım sürecinde çocuğa karşı duygusal emek sarf etmeleri duygular sosyolojisi açısından araştırılmaya değerdir. Devlet korumasındaki çocuklara yönelik evde bakım türü olan koruyucu aileliğin kurumsal işleyişi hakkında sosyolojik gözlemler sorunları yerinde görmemize imkân sunmaktadır. Çünkü bu sistemde çocukların bakımı, denetim mekanizmasının kontrolü aracılığıyla aile ortamında sağlanmaktadır. Devlet kuruluşlardaki çocuğun bakımı önemli bir konudur. Sistemin işleyişi ve bu işleyişin öznesi olan koruyucu ailelerin emeğinin denetlenmesi, denetim mekanizması karşısında hislerinin yönetilmesi bu çalışmada temel problem olarak ele alınmıştır. Buna göre bu çalışmanın amacı, koruyucu ailenin bakım sürecinde sarf ettiği duygusal emek ve yürüttüğü duygu yönetimini araştırmaktır. Bu kapsamda çalışmada şu temel sorulara cevap aranacaktır:

- ✓ Koruyucu ailelerin bakım sürecinde gelir elde etmesi çocuğa karşı sarf edilen duygusal emek üzerinde etken midir?
- ✓ Koruyucu aileler bakım sürecinde çocuğa karşı duygusal emek sarf etmekte midir?
- ✓ Koruyucu aileler denetim mekanizması karşısında duygusal emek sarf etmekte midir?
- ✓ Koruyucu aileler ikinci vardiya sürecinde duygusal emek sarf etmekte midir?
- ✓ Koruyucu aileler üçüncü vardiya sürecinde duygusal emek sarf etmekte midir?

Koruyucu ailelerin bakım süreci sırasındaki duygusal emeğinin ikinci vardiya ve üçüncü vardiya süreçleriyle ilişkisi de bazı hipotezlerde test edilmiştir. Araştırmanın hipotezleri şunlardır:

H1: Koruyucu ailenin aylık toplam geliri ile denetim mekanizması karşısında hissedilen duygu arasında anlamlı ilişki vardır.

H2: Denetim mekanizmasının koruyucu ailesi olunan çocuklara fiziksel ve duygusal olarak nasıl davranmaları gerektiğine ilişkin tavsiyelerde bulunması ile koruyucu ailenin ziyaret edildiğinde hissettiği tedirginlik duygusu arasında ilişki vardır.

H3: Koruyucu ailesi olunan çocukları ilgilendiren olumsuz bir olay meydana geldiğinde onun/onların yanında duyguların belli edilmesi ile denetim mekanizması karşısında hissedilen duygu arasında ilişki vardır.

H4: Ev işleri yetişmediğinde koruyucu ebeveynin kendisini huzursuz hissetmesi ile evde yorgun ve bitkin hissetmesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H5: Koruyucu ailesi olunan çocuklarla etkili vakit geçirilmediğinde vicdan azabı hissedilmesi ile çocukların isyan etmesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H6: Koruyucu ailesi olunan çocuklarla etkili vakit geçirilmediğinde çocukların isyan etmesi ile denetim mekanizması karşısında hissedilen duygu arasında anlamlı bir ilişki vardır.

2. YÖNTEM

Koruyucu aileler üzerine sosyolojik bir incelemeyi amaçlayan bu çalışma, duygusal emek, ikinci vardiya, üçüncü vardiya, denetim mekanizması gibi farklı aşamalar içerdiğinden çok aşamalı karma yöntem desenine göre düzenlenmiştir. Karma yöntemler, bir çalışmada nitel ve nicel araştırmaların ve bunların verilerinin birleştirilmesini ya da bütünleştirilmesini gerektirmektedir. Karma yöntem olarak nitelendirilen bu çoklu yöntemlerin önemi, nicel ve nitel veri grubunun birleşimiyle eksikliklerinin giderilebileceği fikrine dayanmaktadır (Creswell 2017: 215). Karma yöntemlerden çok aşamalı desen, birbiriyle bağlantılı bir dizi araştırma sorusunu ele almak için gereken karma yöntem desen unsurlarının uygulamaya konulması sırasında gerekli olan esnekliği sağlamaktadır (Creswell ve Clark, 2015: 108). Bu gerekçelerden hareketle bu çalışmada karma yöntem tercih edilmiştir. Diğer bir deyişle nicel veriler nitel verilerle desteklenerek açıklayıcı sıralı karma yöntem kullanılmıştır. Açıklayıcı sıralı karma yöntemde nicel bulgular, araştırmanın nitel boyutuna dâhil olan katılımcıların çeşidi ve yöneltilen sorular hakkında bilgi vermektedir (Creswell 2017: 224).

Çalışmada ilk olarak nicel verileri elde etmek için anket uygulanmıştır. Anket sorularının güvenilir ve geçerliliğini artırmak için uzman görüşü alınmış ve iki kişiye uygulanmıştır. Anlaşılmayan sorular düzeltildikten sonra Türkiye’de farklı bölgelerde koruyucu aile olmuş kişilere sorular ulaştırılmıştır. Örneklem seçiminde ise araştırmanın amacına uygun olarak kartopu ve kotalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Örneklem grubunu oluşturan ailelere ulaşırken ve verileri toplarken koruyucu aile dernekleri ve sosyal medya araçları kullanılmıştır. Anket sorularını 310 aile yanıtlamıştır. Veriler SPSS 18.00 paket programı ile analiz edilmiştir. Analiz birimi olarak Ki-kare ve Frekans Tablosu kullanılmıştır.

Nitel verileri toplamak için de yarı-yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Çalışma grubunu oluşturan katılımcılar yine amaca uygun olarak kartopu ve ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt olarak nicel verileri yanıtlayan kişiler içinden demografik özellikleri dikkate alarak seçim yapılmıştır. Çalışma grubu 18 katılımcıdan oluşmuştur. Görüşme yapılmadan önce yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanabilir hale getirilmiştir. Araştırmacı tarafından araştırmanın problemine yönelik olarak ve ilgili alan yazın taramasında ortaya çıkan çalışmalar görüşme formunun hazırlanmasında etkili olmuştur. Araştırmada tutarlılığın sağlanabilmesi açısından uzman görüşüne başvurulmuştur. Araştırmada iç geçerliğin sağlanabilmesi açısından uzman görüşüne başvurulmuştur. Alan uzmanı tarafından görüşme soruları ve pilot uygulama sonucunda elde edilen veriler incelenmiş, verilen dönütler ışığında görüşme formunda gereken düzeltmeler yapılmıştır. Pilot uygulama aşamasında aileler tarafından tam olarak anlaşılmayan ifadeler düzeltilmiştir. Katılımcılara ulaşırken ve cevaplar toplanırken yine sosyal medya araçları ve koruyucu aile dernekleri kullanılmıştır. Araştırmada betimsel analiz yaklaşımına göre veriler önceden belirlenen sorular/temalara göre özetlenerek yorumlanmıştır. Araştırmanın geçerliliğinin sağlanabilmesi açısından da katılımcılardan alınan görüşlerin/ifadelerin doğrudan alıntılar şeklinde verilmesi gösterilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Koruyucu Aileliğin Ekonomik Yönü Olarak Duygusal Emek

Araştırmamızın cevap aradığı birinci soru, koruyucu ailelerin çocuk bakım ücretinin duygusal emek üzerindeki etkisidir. Ücret durumu, koruyucu aile olmada bir tercih nedeni olabilmektedir. Bu nedenle koruyucu aileye ödenen ücretin yeterli olup olmadığı hakkındaki soru, katılımcılara hem nitel hem de nicel boyutta sorulmuştur.

Tablo 1. Koruyucu Aile Ücretinin Yeterliliği

	Sayı	Yüzde
Yeterli olduğunu kesinlikle düşünüyorum	33	10,9
Yeterli olduğunu düşünüyorum	109	36,0
Yeterli olduğunu düşünmüyorum	111	36,6
Yeterli olduğunu kesinlikle düşünmüyorum	42	13,9
Toplam	295	97,4
Cevaplamayan kişiler	8	2,6
Toplam	303	100,0

Katılımcıların %46,9'u koruyucu aile ücretinin yeterli olduğunu düşünürken % 50,5'i ise koruyucu aile ücretinin yeterli olmadığını düşünmektedir. Bu yeterliliğin çocuğun yaşı ve koruyucu ailenin toplam geliri ile ilişkili olduğu belirtilebilir. Çalışmanın nitel kısmında verilen cevaplar nicel verileri destekler niteliktedir. 50 yaşında ekonomik durumu iyi olan bir kadın katılımcı, koruyucu aileliğe başvurdıklarında ücretin ne kadar olduğunu önceden bilmediğini ifade etmiştir. Koruyucu aileliğin 7/24'lük bir uğraş olmasından dolayı ücretin yetersiz olduğunu yine de bu konuyu büyütmemek gerektiğini şu sözleriyle belirtmektedir:

"Ücret bizde önemli değildi. Ücreti sonradan öğrendik. Ama ücreti bilip de giden var. Birine katkı sağlayacak olan ücret değildir. Part-time tezgâhtarlık yaparak da o ücreti kazanabilir. Burada 7/24'lük bir bakım var. Ücret konusunu abartanlar var. Kimseye yaramaz o para. Tabi ki de denetlenmesi gerekiyor." (K9,50,K,E).

51 yaşında olup ekonomik durumu daha iyi olan bir koruyucu aile koruyucu aile ücretinin yeterliliğinin göreceli bir konu olduğunu ve ailelerin ekonomik düzeyine göre anlamlı olduğunu vurgulamaktadır. Çocuğun temel ihtiyaçları, eğitimi ve sosyal etkinlikleri kapsamında ekonomik durumu iyi olmayan ailelere ek ekonomik destek verilmesinin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Buna göre:

"Bu, biraz göreceli. Kızım geldikten sonra o paraya hiç ihtiyacım olmadı. Parayı verseler de vermeseler de kızımı almak istiyordum. Geçim sınırında aileler var. Bunların içinde çok gönüllüler var. O aile keşke, şunu da yapabilseydim, demese. Kıyafet, gıda hallediliyor ama sosyal hayatta çocuk para harcamak oluyor." (K4, 51, K, E).

Hollanda'da koruyucu ailelik yapmış bir erkek katılımcı ise Batı'daki koruyucu aileliğin daha profesyonel olduğunu ve meslek haline geldiğini anlatmaktadır. Hollanda'da koruyucu aileliğin gelir kaynağı olarak meslek gibi görüldüğünü, çocuğun sosyalleşmesi için gerekli ücretlerin verildiğini şöyle vurgulamaktadır:

"Burada, koruyucu aileliği meslek haline getirmişler. Hollanda'da 600 euro civarında bir ücret alınıyor. Özel ihtiyaçları varsa yükseliyor. Hollanda'da bir aile 6-7 çocuk almış. 4000-5000 euro civarında para ediyor bu. Kazanç olarak görüyor.. Batı'da profesyonel. Türkiye'deki gönül bağı gibi değil. İngiltere'de parası fazla tabi. Bir meslek gibi. Hollanda'da laptop yardımı, etkinlik parası veriliyor. Çocuk o parayla sosyalleşiyor." (K6, 54,E, E).

Bazı katılımcılar ise koruyucu aileliğin maddi yönünün olmasından ve bunun kötüye kullanılabilme ihtimalinden rahatsız olduğunu belirtmektedir. Buna göre 66 yaşındaki koruyucu aile statüsü sonlanmış bir kadın katılımcı Türkiye'de son zamanlarda koruyucu ailelerle ilgili endişeler taşıdığını ve bunun maddi olarak suiistimal edilme ihtimalinin olduğunu vurgulayarak koruyucu aileliğin gönül işi olduğunu şu sözleriyle ifade etmektedir:

"Koruyucu ailelerde gördüğüm kafamı kurcalayan bir şey var. Amacım, onun düzgün birey olması içindi. Zaten verilen para eminim çocuğa gidiyor. Dikkatimi çeken şu: Evde çocuk varken 2-3 çocuğa koruyucu aile olunması ücret için bakıldığını gösteriyor. Bizim dönemimizde dernek yoktu. Kızımın hem liseye giriş kursları, hem dersane ücretleri yüksekti. Devlet az miktarını ödedi. Yıllarca koruyucu aile ücreti almadan baktım. Dersane ücretini istediğimde, isterseniz çocuğu geri iade edebilirsiniz, dediler. Bu tamamen gönüllülük işidir. Sistem para için bakmaya doğru gidiyor. Maddi olarak kullanılma ihtimalini düşünüyorum." (K14,66,K,B.).

Çalışmanın nitel kısmından elde edilen veriler ışığında, ücretin önemli bir unsur olarak görülmediği ancak motivasyon olarak görülebileceği diğer yandan ücretin yetersiz görüldüğü ve suiistimal edilme ihtimalinin olduğuna yönelik veriler elde edilmiştir. Ücrete yönelik bakış açısının ailelerin ekonomik düzeyi ve koruyucu ailelik tecrübelerinin etkili olduğu belirtilebilir.

3.2. Çocuklarla Vakit Geçirme Açısından Duygusal Emek

Çalışmamızın ikinci sorusu, koruyucu ailelerin bakım sürecinde çocuğa karşı duygusal emek sarf edip etmedikleri üzerinedir. Bu çalışmada koruyucu ailelerin bakımını üstlendikleri çocuklara karşı ne kadar özen gösterdikleri araştırılmıştır.

Tablo 2. Koruyucu Ailesi Olunan Çocuklara Karşı Ev İçinde Olumsuz Duyguların Gizlenmesi

	Sayı	Yüzde
Çocuğumu kaybetmek istemediğim için gizlerim	6	2,0
Çocuğumun kalbini kırmamak için gizlerim	65	21,5
Olumsuz her şeyi paylaşmam	156	51,5
Hayır gizlemem	76	25,1
Toplam	303	100,0

Tablo 2’den elde edilen veriler ailelere koruyucu ailesi olduğu çocuklara karşı ev içinde olumsuz duygularını gizlemek zorunda hissedip hissetmediği sorulmuştur. Elde edilen bulgulardaki dağılıma bakıldığında, katılımcıların %51,5’i olumsuz her şeyi paylaşmadığını belirtirken, koruyucu ailesi olduğu çocuğun kalbini kırmamak için duygularını gizlediğini belirtenlerin oranı %21,5’tir. Koruyucu aileler koruyucu ailesi olduğu çocuğu kaybetmemek ve incitmek adına olumsuz duygularını paylaşmayarak duygu yönetimi yapmaktadır. Nitel kısmında da katılımcıların bir kısmının olumsuz duygularını çocuğun yanında gizlediği bazılarının ise gizlemeyerek olduğu gibi sergilediği görülmektedir.

Küçük yaştaki özel gereksinime muhtaç çocuğa koruyucu aile olan katılımcılar olumsuz duygularını onun yanında belli etmemeye çalışmaktadır. Buna göre, olumsuz duygularını yansıtmadığını belirten 43 yaşındaki bir katılımcı ilk koruyucu ailelik döneminde konuyu çocuğun yanında konuşmadığını, kurumsal ziyaret olduğunda akraba olarak tanıttığını ve kendi çocuğundan daha fazla ilgilendiğini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Ben ona pek yansıtmam. İlk başlarda yanında konuşmuyordum. O gittikten sonra saatlerce ağlardım. Kurumdan gelenleri akrabam olarak tanıttırdım. Şimdi daha iyiyiz. Kendi çocuklarıma bu kadar yapmamıştım.” (K12, 43, K,E.).

41 yaşındaki bir koruyucu aile olumsuz durum yaşadığında çocuğa açıkladıklarını belirtmektedir:

“Mesela canımı sıkın bir şey olduğunda çocuk geliyor, şuan canım çok sıkın birazdan konuşalım diyorum. Bir dönem dayısı vekâlet almaya çalıştı. Mahkeme açıldı. O dönem moralim çok bozuktu. Çocuğa bu durumu açıkladım. Anlıyor çocuk. Bence şu önemli. Sınırı tutmak önemli. Ortayı bulmak lazım.” (K1, 41, K,E).

51 yaşındaki bir koruyucu aile ise koruyucu ailesi olduğu çocuğa emanet olarak gördüğü için onun incinmemesi yönünde çabaladığını şu sözlerle ifade etmektedir:

“Kızım, emanet bana. Tabi ki özen gösteriyorum. Kendi çocuğum olsaydı bu kadar olmazdı. Daha az incinsin istiyorum. Ama prenses gibi büyütüyorum. Bensiz de başaracağı şeyleri olsun istiyorum. Yaşının gerektirdiğini yaşasın istiyorum. Çünkü kızım durumundan ötürü hayatı boyunca belki de cevap bulamadığı sorularla yaşayacak ve bunlar onu ister istemez incitecek. Ben en az kırılmayı yaşamaması için çabalıyorum. Hayata bir sıfır yenik başlamasın.” (K4, 51, K, E).

Bazı katılımcıların ise yaşanan olumsuz duyguları çocuktan gizlemediği, hissettiklerini onun yanında belli ettiği görülmektedir. Örneğin, küçük çocuğa koruyucu aile olan 34 yaşındaki bekâr bir tek ebeveyn katılımcının ifadeleri şöyledir:

“Drama öğretmeniyim. Duyguları tanıyan, duyguları açık bir şekilde yaşayan biriyim. Psikolojik danışman ve psikolog arkadaşlarımdan yardım alıyorum. Olumlu ya da olumsuz he şeyi net gösteren biriyim. Oğlum da öyle bir çocuk.” (K15,34,E.B.).

Koruyucu aile statüsü sonlanmış 59 yaşındaki bir kadın katılımcı da olumsuz durumları olduğu gibi yansıttıklarını ve hislerini çocuktan gizlemediğini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Eniştemizi kaybettik. Onlara tanık oldu. Bazen aileler ne olacak, ne yapacağız diyor ama hepsi yetişkinlikte yerini buluyor. Ne hissettiysek o. Üzülecek diye yapmadıklarımız oldu.” (K17, 59, K,E).

Çalışmanın nitel kısmında ise çalışmaya katılım sağlayan koruyucu ailelerin bazılarının koruyucu ailesi olduğu çocuğun yanında olumsuz duygularını gizlediği görülmektedir. Bunun nedenlerinin ise çocuğu incitmek ve üzmemek amacı taşıdığı ortaya çıkmaktadır. Bazı katılımcıların ise olayları açıkça paylaştığı, çocuklardan olumsuz duygularını gizlemeyerek olumsuz duygularına tanık olmasından endişe duymadıkları söylenebilir.

3.3. Denetim Mekanizması Karşısındaki Duygusal Emek

Çalışmanın üçüncü sorusu, koruyucu ailelerin denetim mekanizması karşısında duygusal emek sarf edip etmedikleri konusundaki hislerini öğrenmekti. Böylece, görevlilerin ev ziyaretlerinde koruyucu ailelerin kendisini nasıl hissettikleri anlaşılmaya çalışılmıştır.

Tablo 3. Koruyucu Ailenin Ziyaret Edildiğinde Kendisini Nasıl Hissettiği

	Sayı	Yüzde
Tedirgin oluyorum	31	10,2
Çocuğumu geri alacaklarımı gibi hissediyorum	25	8,3
Rahat hissediyorum	236	77,9
Diğer	11	3,6
Toplam	303	100,0

Araştırmaya katılım sağlayan ailelere denetim mekanizması karşısında kendisini nasıl hissettiği sorusu sorulmuştur. Tablo 3'ten elde edilen veriler, katılımcıların %77,9'unun denetim mekanizması karşısında kendisini rahat hissettiğini; %10,2'sinin tedirgin hissettiğini göstermektedir. Ailelerin denetlenme ile tedirgin hissettiklerini belirtmekte olup bu durum ailelerin çocukla duygusal bağ kurmasından kaynaklanmaktadır. Diğer seçeneğini işaretleyen katılımcılar ise aile gibi olduklarını, genellikle rahat hissettiklerini ancak denetleniyor gibi algıladıklarını, strese girdiğini, çocuğu strese girdiği için kendisinin de strese girdiğini belirtmiştir. Bazı katılımcılar ise danışmanı ile güvenli bir iletişim geliştiremediklerinde tedirgin hissettiklerini söylemektedir.

Çalışmanın nitel kısmındaki bulgular da nicel kısmındaki bulguları desteklemektedir. Buna göre 41 yaşındaki bir kadın katılımcı bu durumun danışmanına göre değişerek mevcut denetim mekanizması ile güvenli bir bağ kurduklarını şöyle ifade etmektedir:

“Önceki danışmanımız zamanında kendimi rahat hissedemiyordum. Evim küçükken çocuğun odası yokken sorun yaptılar. İlk başlarda geri almaya çalıştılar. Sonra başkası geldi dünya tatlısı bir insan. Her istediğimi söylüyorum. Çocuğumuz iyi olsun ruhu iyi olsun yeterli. Yönlendirmelerini faydalı buluyorum. Karşılıklı sevgi ve saygıyla yürütüyorum. Danışmanıma güveniyorum.” (K1, 41, K,E).

45 yaşındaki bir katılımcı denetim mekanizmasıyla iletişimleri iyi olmasına rağmen işleyişten dolayı kendisini tedirgin hissettiğini şöyle açıklamaktadır:

“Denetim mekanizması karşısında hep tedirginiz. Bunu dernekte ifade ediyorum. Sürekli kaybetme korkumuz var. Bugün hala kurumdan telefon gelse kalbim çarpar. Burada, yeni yerimizde sürekli geliyorlardı. 3 ayda bir. Kızım, eve geldiklerinde tedirgin oluyor. Bu aslında aklı eren bütün çocukların kabusu, kaygısı. Biyolojik aileye döndürülen çocuklar var. Bir kere kurumdan tebligat gelmiş. Evrak yenilenmesiyle ilgili. Çok tedirgin olmuştum. Biz genelde bizi yormayan danışmanlara denk geldik. Ama bununla sıkıntı yaşayan aileler var. Kaybetme korkumuzu anlamaları gerekiyor. Empati yapılması lazım. Ailelerinde duyguları var. Aile odaklı da bakmak lazım. Ağlayan, kaygılanman... Bunlar çok insani.” (K5, 45, K, B.).

34 yaşındaki bekâr bir tek ebeveyn koruyucu aile ise ilk dönemlerde tedirgin hissettiğini ancak artık denetim mekanizmasıyla iletişimlerinin iyi olmasından dolayı endişe hissetmediğini belirtmiştir:

“İlk birkaç görüşmede diken üstündesiniz. Sonuçta koruyucu ailesiniz. Sosyal medyayı aktif olarak kullanıyorum. Her şeyi orada paylaşıyorum. Orada görüyorlar. Olumlu karşılıyorlar. Çok rahatım. Şuan 4 ayrı danışman değişikliği oldu. Normal iki arkadaş gibiyiz. Şuan çok rahatım yanlış yaptığımı düşündüğüm bir şey yok. Alırlar mı düşünmüyorum.” (K15,34,E.B.).

Özel gereksinimli bir çocuğa koruyucu aile olan 41 yaşındaki bir koruyucu ebeveyn ise denetim mekanizması ile hislerini ve yaşadığı problemleri rahatlıkla paylaşamadığını ifade etmektedir:

“Çok danışman değiştik. İlki çok tecrübeliydi, inisiyatif alırdı. Şimdiki çok kuralcı. Mesela iki oda bir salon evde oturuyoruz. Ayrı odası olsun diyor. Denetim mekanizması ile sorunları çok nadir paylaşıyorum. Onun yanında kendimi tedirgin hissediyorum. Konuşmadan önce kelimelerimi seçiyorum. Bu çocuk bizim. Baktığınız için teşekkür ederiz ifadesi var bir de. Bu zaten bizim çocuğumuz. Bağlanmamızı da istemiyorlar. Bağımlı olma bak bakayım, bakabilecek misin, engelli çocuğa.” (K8, 41,K,E.).

Bazı katılımcılar ise koruyucu ailelik sürecinde denetim mekanizması karşısında tedirgin hissetmediğini ve sık sık iletişim halinde olduğunu belirtmektedir. Buna göre 57 yaşındaki bir koruyucu ebeveyn, tedirgin hissetmediğini ve çok iyi meslek elemanları olduğunu belirtmektedir:

“Hiç tedirgin hissetmiyordum. Onlara sormadan bir şey yapmıyordum. O kadar güzel meslek elemanları var ki...” (K3, 57, K, E).

51 yaşındaki bir kadın katılımcı ise denetim mekanizmasının yükümlülüklerine içe bakış yoluyla belirterek kadın personelle daha iyi iletişime geçebildiğini ifade etmektedir:

“Danışmanlarının ilgisiz olduğunu ifade eden aileleri okuyorum. Hiçbir zaman ziyaretlerinden tedirgin olmadım. Sadece erkek görevli geldiğinde tedirgin oldum. Beni kadın görevlinin daha iyi anlayacağını düşündüm. Onlar da ciddi sorumluluk altındalar. Ailenin ya göstermediği gizli bir yüzü varsa... Birbirimizi tanıdıkça endişelenmeyecek bir durum olmadığını gördüler.” (K4, 51, K, E).

Yapılan çalışmada elde edilen nitel verilere göre, koruyucu ailelerin bazıları, habersiz kendisini tedirgin hissederek çocukların da ziyaret esnasında kaygılandığını ifade etmiştir. Buna göre bulgulara ailenin işleyişe olan alışma süresinin, danışmanların tutumunun ve kurulan bağın hissedilen tedirginliği etkilediği görülmektedir. Yapılan ziyaretler ailelerin duygularının da denetlendiğini ve duygusal emek sarf edildiğini göstermektedir.

3.4. İkinci Vardiya Karşısında Duygusal Emek

Çalışmanın dördüncü sorusu, koruyucu aileler ikinci vardiya sürecinde duygusal emek sarf edip etmedikleri üzerinedir. Koruyucu aile üyelerinin evde yemek, temizlik gibi yapmak zorunda oldukları işler bulunmaktadır. Koruyucu aile üyelerinin hangisi/hangileri bu işlere evde zaman ayırmaktadır. Çünkü işten gelen aile üyelerinin evde ikinci vardiyaları başlamaktadır. Bu yük en çok kimdedir?

Tablo 4. Koruyucu Ailesi Olunan Çocukların Bakımı

	Sayı	Yüzde
Genellikle ben	204	67,3
Genellikle eşim	24	7,9
Eşim ve ben	75	24,8
Toplam	303	100,0

Tablo 4’teki veriler çocukların beslenmesi, kıyafetinin temizliği ile kimin ilgilendiği sorusunun yöneltilmesiyle elde edilmiştir. Bulgulardaki dağılıma bakıldığında, %67,3’ünün tek ebeveyn tarafından yapıldığı, %24,8 oranında eşi ile görev paylaşımı yapıldığı ortaya çıkmıştır. Buna göre, ev içindeki ikinci vardiya sürecinin kadınlar tarafından yönetildiği görülmektedir. Çalışmanın nicel kısmındaki veriler nitel verileri desteklemektedir. 41 yaşındaki evli bir kadın katılımcı, koruyucu ailelikteki sorumluluğun çoğunlukla annede olduğunu şöyle ifade etmektedir:

“...Ama ben istedim koruyucu aile olmayı. Eşim kalp hastası. Strese giremiyor. Daha sessiz, daha sakin... Çocukla vakit geçiremiyor. Bazen beraber oynuyorlar. Olması gerektiğinden az ama. Koruyucu ailelikte bütün yük annede çok güzel ilgilenenler var ama. Bu yüzde 30 erkekse yüzde 70 annededir. Eşim hayır beni karıştırma der. Denetlemeye geldiklerinde orda oluyor sadece. Babalık aşkı bazılarında var. Ama çocuk babaya sataşıyor kendisini sevdireyor.” (K1, 41, K,E).

Bazı katılımcılar ise koruyucu ailesi olduğu çocuğun bakımında eşiyle görev paylaşımlarında erkeklerin dış işlerde kadınların da iç işlerde rol aldığı karşımıza çıkmaktadır. 50 yaşındaki bir kadın katılımcı şöyle belirtmektedir:

“Bakımla genelde ben ilgileniyorum. Dışarıda peşinden koşan eşim. Eşimle dengeli paylaşıyoruz. O da çok ilgileniyor. Kartopu oyunları, bilmece seansları, masal okuması yapıyoruz.” (K9,50,K,E).

Erkek bir çocuğa koruyucu aile olan 34 yaşındaki bekâr bir ebeveyn ise çocuğun bakımında ev içi görevleri üstlendiğini ancak dışardaki aktivitelerden keyif aldıklarını şöyle ifade etmiştir:

“Evde annenin de yaptığını yapıyorum. Bizim durumumuz tencere kapak. Biz koruyucu aileler öyleyiz. Kişilik özellikleri olarak çocuğumuzla benziyoruz. Oyun oynuyoruz. Çok fazla sıkıntı yaşamıyoruz. Oğlum, benim çalıştığım anaokulunda okuyor. Dış mekân aktivitelerini çok seviyorum. Parkta vakit geçiriyoruz. Müzeye gidiyoruz. Oğluma kız erkek ayrımı öğretmemeye çalışıyorum. Mesela, şuan ev sevdiği renk pembe.” (K15,34,E.B.).

Çalışmanın nitel kısmında elde edilen veriler ışığında koruyucu ailelerde çocuğun öz bakımına ilişkin ev içi görevlerin çoğunlukla kadınlar ev dışı görevlerin ise erkekler tarafından yerine getirildiği tespit edilmiştir. Katılımcılar arasında erkeklerin azınlıkta olması bakım sürecinin ne kadar parçası olduğunun tam olarak anlaşılamamasına neden olmuştur. Ancak, bu durum ev içi toplumsal rollerde yer almadığı ve duygusal emek sarf etmediği anlamına gelmemektedir. Çocuğun bakımını çoğunlukla kadınlar tarafından sağlanarak bu rollerde kadınların aktif olması ikinci vardiya sürecinde kadınların daha fazla duygusal emek sarf ettiğini göstermektedir. Hochschild’e göre (2012:9) ikinci vardiya kavramında kadınlar ev içinde ikinci vardiya sürecinde olup ev içindeki toplumsal roller olan ev işleri kadar çocuğun bakımını da üstlenmektedir. Teoride kadınlar çocuğun öz bakımına ilişkin çocuğun beslenmesi ve banyo yaptırması gibi sorumlulukları yerine getirmekteyken erkekler çoğunlukla daha eğlenceli kısım olan dışardaki aktiviteleri tercih etmektedir.

3.5. Üçüncü Vardiya Karşısında Duygusal Emek

Çalışmanın beşinci sorusu, koruyucu aileler üçüncü vardiya sürecinde duygusal emek sarf edip etmedikleri üzerinedir. Koruyucu aile üyeleri için ikinci vardiyadan sonra eğer zamanları varsa üçüncü vardiya başlamaktadır. İkinci vardiya genellikle kadınlar üzerindedir. Üçüncü vardiya çocukla geçirilen zamanı tanımlamaktadır. Çocuğa yeterli zaman ayrılmadığında çocukların tepkisi ne olmaktadır? Üçüncü vardiyada yük kimin üzerindedir?

Tablo 5. Koruyucu Ailesi Olunan Çocuklarla Etkili Vakit Geçirilmediğinde Çocukların İsyan Etmesi

	Sayı	Yüzde
İsyan eder	191	63,0
İsyan etmez	112	37,0
Toplam	303	100,0

Araştırmanın nicel ve nitel kısmına katılan ailelere koruyucu ailesi olduğu çocuklarla etkili vakit geçirmediğinde çocuğunun isyan edip etmediği sorusu yöneltilmiştir. Buna göre Tablo 5'ten elde edilen nicel verilerde ailelerin %63,0 oranında etkili vakit geçirmediğinde çocuğunun isyan ettiği, %37'sinin isyan etmediği bilgisine ulaşılmıştır. Yapılan çalışmada, çocukların şımartılmaktan ve ilgiden hoşlandığı görülmektedir. Çalışmanın nitel kısmında elde edilen veriler nicel kısmını desteklemektedir. 50 yaşındaki evli bir kadın katılımcı koruyucu ailesi olduğu çocuğunun aşırı ilgi beklediğini ifade etmektedir:

“İlk geldiğinde ilgi istiyordu. Şimdi de var. Arkadaş çevresi var. Site ortamındayız. Bana çok düşkün, ilgi arsızlığı var. Bu durumu sevdiğim için sarmaş dolaş dolaşıyoruz. Şuan yalnız başına oyun kurabiliyor..” (K9,50,K,E).

41 yaşındaki, özel gereksinimli çocuğa koruyucu aile olan evli bir kadın katılımcı ise çocuğuyla sürekli vakit geçirdiklerini, yanından ayrıldığında endişelendiğini anlatmaktadır:

“Günlerimiz sürekli onunla geçiyor. Bugün 2 saat bıraktım diye sürekli bağırdı. Beni seviyor musun, dedi. Her şeyde ilk o. Gece yatana kadar o. Ölmekten korkmuyorum ama kızım için endişelendiğim için bana bir şey olursa diye korkuyorum.” (K8, 41,K,E).

Bazı katılımcılar ise, koruyucu ailesi olduğu çocuğun ilgilenilmekten mutluluk duyduğunu aksi takdirde kaygılandığını belirtmektedir. Buna göre:

“Bizim çocuklar özel çocuklar oluyor. Galiba biz fazla ilgi gösteriyoruz. Koruyucu ailelerin çoğu, çocuğu olmayan aileler. Benim kızım 1,5 yaşında şarkı söyleyen çocuktü. İlgi olmazsa sorun çıkıyor. Jimnastiğe yönlendirdim. Her yerde prenses gibi karşılanıyor. Ama öyle olsun istemem.” (K10,37,K,E).

51 yaşındaki evli bir kadın katılımcı ise sürekli çocukla vakit geçirdiği çocuğunun mızızlanmadığını ifade etmektedir:

“Onunla vakit geçirmediğimde mızızlanmıyor. Çünkü sürekli oyun oynuyoruz. Ya da yaptığım şeylere onu da dâhil ediyorum. Fasulye kırma, yumurta çırpma... Bunlardan, oyundan daha çok keyif alıyor. Pandemide evde oyundan sıkıldı. Son zamanlarda adı soyadını öğrettim. Saatleri, sayıları, öğretiyorum. Renkleri, labirent oyunlarını çok seviyor. Mızızlanma genelde pandemide dışarı çıkamadığından oldu.” (K4, 51, K, E).

Çalışmanın nitel kısmında elde edilen bulgular doğrultusunda, ailelerin çocukla sık sık ilgilendikleri çocukların da ilgilenilmekten mutluluk duyduğu görülmektedir. Katılımcılar çocukların ilgi beklediğini ifade etmişlerdir. Bu durum teorinin desteklenmesinin yanı sıra, çocukların geçmiş yaşam öyküleriyle de ilişkilidir. Aile yönünden bakılacak olursa, devlet korumasındaki çocuğa bakıyor olmanın verdiği sorumlulukla yoğun olarak ilgi göstermektedirler.

3.6. Koruyucu Ailenin Aylık Toplam Geliri ile Denetim Mekanizması Karşısında Hissedilen Duygu Durumu.

Araştırmamızın birinci hipotezi, koruyucu ailenin aylık gelir düzeyi ile denetim mekanizması karşısında hissedilen duygu durumu arasındaki ilişkinin denetlenmesini içermektedir.

Tablo 6. Koruyucu Ailenin Aylık Geliri İle Denetim Mekanizması Karşısında Hissettiği Duygu Arasındaki İlişki

Gelir	Denetim Mekanizması Karşısında Hissedilen Duygu								Toplam	
	Tedirgin oluyorum		Çocuğumu geri alacaklarımı gibi hissediyorum		Rahat hissediyorum		Diğer			
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Asgari ücret altı	0	0	2	22,2	7	77,8	0	0	9	100
Asgari ücret-5000	5	4,9	5	4,9	91	88,3	2	1,9	103	100
5001-7000	6	8,2	14	19,2	49	67,1	4	5,5	73	100
7001-9000	8	15,1	2	3,8	39	73,6	4	7,5	53	100
9001+	12	18,5	2	3,1	50	76,9	1	1,5	65	100
Toplam	31	10,2	25	8,3	236	77,9	11	3,6	303	100

 $X^2 = 34,693$; $P = 0,001 < 0,05$; $sd = 12$

Araştırmada birinci hipotezimiz, koruyucu ailenin aylık toplam geliri ile denetim mekanizması karşısında hissedilen duygu arasında anlamlı ilişkinin kurulabileceğine yöneliktir. Ki-kare analizi sonuçlarına göre ($X^2 = 34,693$ $P = 0,001 < 0,05$ H1 Kabul) koruyucu ailenin aylık geliri ile koruyucu ailenin ziyaret edildiğinde kendisini nasıl hissettiği arasında anlamlı düzeyde farklılıklar bulunmaktadır. Tablo 6'da görüldüğü üzere, asgari ücret ile 5000 tl arası geliri olan ailelerin %88,3'ü denetim mekanizması karşısında kendisini rahat hissetmekte olup ailelerin geliri arttıkça tedirginliği artmaktadır. Katılımcıların geliri arttıkça tedirgin olma durumu artmakta ancak çocuğun geri alınacağına yönelik his ise azalmaktadır. Bu durum, katılımcıların ücreti nedeniyle koruyucu aile olmadıklarını göstermektedir. Yapılan Ki-kare analizinde elde edilen değer 0,05'ten küçük olduğu için koruyucu ailenin aylık geliri ile koruyucu ailenin ziyaret esnasında kendisini hissettiği duygu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

3.7. Koruyucu Aile Biriminden Gelen Görevlilerin Çocuklara Yönelik Duygusal ve Fiziksel Tavsiyeleri ile Denetim Mekanizması Karşısında Hissettikleri Duygu Durumu

Koruyucu aile olmayı kabul etmiş ailelere denetime gelen görevlilerden tavsiye almaya ihtiyaç duyup duymadıkları sorusudur. Buna göre koruyucu aileler genellikle denetim mekanizması karşısında ya tedirgin olmakta ya da tavsiyelere gerek duymadıklarını belirtmektedirler. Bu çalışmada koruyucu ailelerin çocuklar hakkında bilgilendirilmesi ile denetim mekanizması karşısında hissettiği duygu durumu araştırılmıştır.

Tablo 7. Koruyucu Aile Biriminden Ziyarete Gelen Görevlilerin Koruyucu Ailesi Olunan Çocuklara Fiziksel Ve Duygusal Olarak Nasıl Davranmaları Gerektiğine İlişkin Tavsiyelerde Bulunması İle Denetim Mekanizması Karşısında Hissettiği Duygu Arasındaki İlişki

Denetim Mekanizmasının Çocuklara Fiziksel Ve Duygusal Olarak Nasıl Davranmanız Gerektiğine İlişkin Tavsiyelerde Bulunması	Denetim Mekanizması Karşısında Hissedilen Duygu								Toplam	
	Tedirgin oluyorum		Çocuğumu geri alacaklarımı gibi hissediyorum		Rahat hissediyor		Diğer			
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Bulunmuyorlar. Bulunmalarına gerek duymuyorum	8	9,1	6	6,8	73	83,3	1	1,1	88	100,0
Bulunmuyorlar. Bulunmalarını isterim	2	7,4	1	3,7	22	81,5	2	7,4	27	100,0
Bulunuyorlar. Ancak gerek duymuyorum	11	20,4	5	9,3	33	61,1	5	9,3	54	100,0
Bulunuyorlar. Çok memnunum	10	7,5%	13	9,7	108	80,6	3	2,2	134	100,0
Toplam	31	10,2	25	8,3	236	77,9	11	3,6	303	100,0

 $X^2 = 18,465$; $P = 0,090 < 0,05$; $sd = 9$

Araştırmada H2: Denetim mekanizmasının koruyucu ailesi olunan çocuklara fiziksel ve duygusal olarak nasıl davranmaları gerektiğine ilişkin tavsiyelerde bulunması ile koruyucu ailenin ziyaret edildiğinde hissettiği tedirginlik duygusu arasında ilişki vardır” hipotezini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Ki-kare analizi yapılmıştır. Buna göre, denetim mekanizmasının koruyucu ailesi olunan çocuklara fiziksel ve duygusal olarak nasıl davranmaları gerektiğine ilişkin tavsiyelerde bulunması ile koruyucu ailenin ziyaret edildiğinde kendisini hissettiği tedirginlik duygusu (Ki-kare: 18,465 $p = 0,030 < 0,05$; H2 Kabul) arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Yapılan çalışmaya katılım sağlayan koruyucu aileler, çoğunlukla koruyucu aile biriminden ziyarete gelen görevlilerin koruyucu ailesi olunan çocuklara fiziksel ve duygusal olarak nasıl davranmaları gerektiğine ilişkin tavsiyelerde bulunmadıklarını ve tavsiyede bulunmalarına gerek duymadığını belirtmiştir. Buna göre, denetim mekanizması karşısında kendisini rahat hissettiğini ifade eden ailelerin genellikle yapılan yönlendirmeyi olumlu bularak ve memnun kaldıkları ortaya çıkmıştır. Yapılan Ki-kare analizinde elde edilen değer 0,05'ten küçük olduğu için denetim mekanizmasının koruyucu ailesi olunan çocuklara fiziksel ve duygusal olarak nasıl davranmaları gerektiğine ilişkin tavsiyelerde bulunmasıyla koruyucu ailenin ziyaret edildiğinde hissettiği tedirginlik duygusu arasında ilişki olduğu belirtilebilir.

3.8. Koruyucu Ailenin Çocuklarla İlgili Olumsuz Bir Durumu Onların Yanında Dile Getirmesi İle Denetim Mekanizması Karşısında Hissedilen Duygu Durumu

Çocuklarla ilgili yaşanan olumsuz durumlara çocukların tanık olması istenmeyen bir durumdur. Koruyucu ailelerin çocuklarla ilgili olumsuz durumları nasıl yönettiği, duygu yönetimi ve duygusal emek açısından test edilmiştir.

Tablo 8. Koruyucu Ailesi Olunan Çocukları İlgilendiren Olumsuz Bir Olay Meydana Geldiğinde Duyguların Belli Edilmesi İle Denetim Mekanizması Karşısında Hissedilen Duygu Arasındaki İlişki

Koruyucu Ailesi Olunan Çocukları İlgilendiren Olumsuz Bir Olay Meydana Geldiğinde Onların Yanında Duyguların Belli Edilmesi	Denetim Mekanizması Karşısında Hissedilen Duygu								Toplam	
	Tedirgin oluyorum		Çocuğumu geri alacaklarımı gibi hissediyorum		Rahat hissediyorum		Diğer			
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
O anki duruma göre belli ederim	18	10,7	12	7,1	132	78,1	7	4,1	169	100
İçimden geldiği gibi davranırım	4	5,6	9	12,5	58	80,6	1	1,4	72	100
Duygularımı açıkça belli etmem	9	15,3	4	6,8	44	74,6	2	3,4	59	100
Diğer	0	0	0	0	2	66,7	1	33,3	3	100
Toplam	31	10,2%	25	8,3	236	77,9	11	3,6	303	100

$X^2= 14,195$; $P=0,116>0,05$; $sd=9$

Araştırmada H3: Koruyucu ailesi olunan çocukları ilgilendiren olumsuz bir olay meydana geldiğinde onun/onların yanında duyguların belli edilmesi ile denetim mekanizması karşısında hissedilen duygu arasında ilişki vardır hipotezini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Ki-kare analizi sonuçlarına göre ($X^2= 14,195$ $P=0,116>0,05$ H3 Red) koruyucu ailesi olunan çocuğu/çocukları ilgilendiren olumsuz bir olay meydana geldiğinde onun/onların yanında duyguların belli edilmesi ile denetim mekanizması karşısında hissedilen duygu arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Tablo 8’de görüldüğü üzere, duygularını olduğu şekliyle belli edenlerin %80,6’sının kendisinin denetim mekanizması karşısında rahat hissettiği görülmüştür. Buna göre olumsuz duygularını belli etmeyen ailelerin denetimde kendisini rahat hissettiği tespit edilmiştir. Buna göre, katılımcıların duygu yönetimi yaparak duygusal emek sarf ettiği ortaya çıkmaktadır. Yapılan Ki-kare analizinde elde edilen değer 0,05’ten büyük olduğu için koruyucu ailesi olunan çocukları ilgilendiren olumsuz bir olay meydana geldiğinde onların yanında duyguların belli edilmesi ile denetim mekanizması karşısında duyguların nasıl yönetildiği arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirtilebilir.

3.9. Ev İşleri Yetişmediğinde Koruyucu Ebeveynin Kendisini Huzursuz Hissetmesi İle Evde Yorgun Ve Bitkin Hissetme Durumu

Koruyucu aile üyeleri işten eve gelince ikinci vardiyaları başlamakta, gelir getiren bir işte çalışmıyorsa vardiya süreçleri birbirine karışmaktadır. Evde işleri yetişmediğinde ise aileler kendilerini huzursuz hissetmektedirler. Bu durumda aile üyelerinde ortaya çıkan duygu durumunu sınamıştır.

Tablo 9. Ev İşleri Yetişmediğinde Hissedilen Duygu İle Evde Hissedilen Yorgun Ve Bitkinlik Arasındaki İlişki

Ev İşleri Yetiştirmediğinizde Hissedilen Duygu	Evde En Çok Ne Zaman Yorgun Ve Bitkin Hissedildiği										Toplam	
	Ev işlerini yetiştirmeye çalışırken		Eşimden destek almadığım zaman		Çocuklarla etkili vakit geçirmeye çalışırken		Yorgun ve bitkin hissetmem		Diğer			
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
Rahat hissediyorum	25	26,9	11	11,8	7	7,5	41	44,1	9	9,7	93	100
Huzursuz hissediyorum	105	52,0	21	10,4	19	9,4	49	24,3	8	4	202	100
Diğer	1	12,5	1	12,5	0	0	1	12,5	5	62,5	8	100
Toplam	131	43,2	33	10,9	26	8,6	91	30	22	7,3	303	100

$X^2= 58,757$; $P=0,000<0,05$; $sd=8$

Araştırmada H4: Ev işleri yetişmediğinde koruyucu ebeveynin kendisini huzursuz hissetmesi ile evde yorgun ve bitkin hissetmesi arasında anlamlı bir ilişki vardır hipotezini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Ki-kare analizi sonuçlarına göre ($X^2= 58,757$; $P=0,000<0,05$; H4 Kabul) ev işleri yetişmediğinde koruyucu ebeveynin kendisini huzursuz hissetmesi ile evde yorgun ve bitkin hissetmesi arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Tablo 4’de görüldüğü üzere, ev işleri yetişmediğinde kendisini huzursuz hisseden koruyucu ailelerin %52’si ev işlerini yetiştirmeye çalışırken yorgun ve bitkin hissettiği ortaya çıkmıştır. Ev işleri yetişmediğinde kendisini rahat hissettiğini belirtenlerin %44,1’i ise yorgun ve bitkin hissetmediği görülmektedir. Yapılan Ki-kare analizinde elde edilen değer 0,05’ten küçük olduğu için ev işleri yetişmediğinde koruyucu ailenin kendisini nasıl hissettiği ile kendisini evde en çok ne zaman yorgun ve bitkin hissettiği arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirtilebilir.

3.10. Koruyucu Ailesi Olunan Çocuklarla Etkili Vakit Geçirilmediğinde Vicdan Azabı Hissedilmesi İle Çocukların İsyanı

Koruyucu aileler evde ev işleriyle ilgilenirken ve çocukların bakımını yaparken ikinci vardiyaları başlamakta, bakımını üstlendikleri çocukla birlikte vakit geçirmeleri üçüncü vardiya sürecini oluşturmaktadır. Aileler üçüncü vardiya süreçlerinde çocuklarına yeterince zaman ayıramadığı zaman vicdan azabı hissedebilmektedir. Bu durumda incelenen konu, ebeveynlerin vicdani duygusu ile çocukların bu duruma karşı tepki geliştirmesi arasında anlamlı bir ilişkinin kurulmasıdır.

Tablo 10. Koruyucu Ailenin Çocuklarla Etkili Vakit Geçirmediğinde Vicdan Azabı Hissetmesi İle Çocukların İsyan Etmesi Arasındaki İlişki

Koruyucu Ailenin Vicdan Azabı Hissetmesi	Çocukların İsyan Etmesi				Toplam	
	İsyan eder		İsyan etmez			
	F	%	F	%	F	%
Vicdan azabı hissediyorum	165	71,1	67	28,9	232	100
Vicdan azabı hissetmiyorum	14	33,3	28	66,7	42	100
Diğer	12	41,4	17	58,6	29	100
Toplam	191	63	112	37	303	100

$$X^2= 28,248; P=0,000<0,05; sd=2$$

Araştırmada H5: Koruyucu ailesi olunan çocuklarla etkili vakit geçirilmediğinde vicdan azabı hissedilmesi ile çocukların isyan etmesi arasında anlamlı bir ilişki vardır hipotezini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Ki-kare analizi sonuçlarına göre ($X^2= 28,248; P=0,000<0,05; H5$ Kabul) koruyucu ebeveynin koruyucu ailesi olduğu çocuklarıyla etkili vakit geçiremediğinde vicdan azabı hissetmesi ile çocuğun isyan etmesi arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Tablo 5’da görüldüğü üzere, çocuklarla etkili vakit geçirmediğinde vicdan azabı duyduğunu belirten katılımcıların %71,1’i ilgilenilmediğinde çocukların isyan ettiğini belirtmektedir. Bu durum, ailelerin çocukla oldukça ilgilendiğini ve çocukların ilgiden mutluluk duyduğunu göstermektedir. Yapılan Ki-kare analizinde elde edilen değer 0,05’ten küçük olduğu için koruyucu ailenin çocuklarıyla yeterince vakit geçirilemediğinde vicdan azabı hissedilmesi ile koruyucu ailesi olunan çocuklarla etkili vakit geçirilemediğinde isyan etmesi arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirtilebilir.

3.11. Çocuklarla Etkili Vakit Geçirilmediğinde Çocukların İsyan Etmesi İle Denetim Mekanizması Karşısında Hissedilen Duygu

Koruyucu ailelerin çocuklarla yeterince vakit geçiremediğinde çocukların olumsuz davranışlar göstermesi, koruyucu ailenin denetim mekanizması karşısında zor durumda kalmasına neden olmaktadır. Aileleri zor durumda bırakan duygu ise çocuklarının ellerinden alabilecekleri korkusudur. Bu durumda çocukların isyan etmesi ile ailelerin denetim mekanizması karşısında hissettikleri duygu durumunu test edilmiştir.

Tablo 11. Koruyucu Ailesi Olunan Çocuklarla Etkili Vakit Geçirilmediğinde Çocukların İsyan Etmesi İle Denetim Mekanizması Karşısında Hissedilen Duygu Arasındaki İlişki

Koruyucu Ailesi Olunan Çocuklarla Etkili Vakit Geçirilmediğinde Çocukların İsyan Etmesi	Denetim Mekanizması Karşısında Hissedilen Duygu								Toplam	
	Tedirgin oluyorum		Çocuğumu geri alacaklarımı gibi hissediyorum		Rahat hissediyorum		Diğer			
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%
İsyan eder	29	15,2	18	9,4	136	71,2	8	4,2	191	100
İsyan etmez	2	1,8	7	6,3	100	89,3	3	2,7	112	100
Toplam	31	10,2	25	8,3	236	77,9	11	3,6	303	100

$$X^2= 16,655; P=0,001<0,05; sd=3$$

Araştırmada H6: Koruyucu ailesi olunan çocuklarla etkili vakit geçirilmediğinde çocukların isyan etmesi ile denetim mekanizması karşısında hissedilen duygu arasında anlamlı bir ilişki vardır” hipotezini test etmek amacıyla gerçekleştirilen Ki-kare analizi sonuçlarına göre ($X^2= 16,655 P=0,001<0,05 H6$ Kabul) koruyucu ailesi olunan çocuklarla etkili vakit geçirilmediğinde çocuğun isyan etmesi ile koruyucu ebeveynin ziyaret edildiğinde hissettiği duygu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Tablo 11’de görüldüğü üzere, ilgilenilmediğinde çocukların isyan etmediğini ifade eden katılımcıların %89,3’ü denetim mekanizması karşısında kendisini rahat hissettiği görülmektedir. Buna göre, katılımcılardan çocuklarla profesyonel olarak etkileşimde olanların denetimler karşısında duygularını daha çok kontrol ettiği ve rahat hissettiği ortaya çıkmaktadır. Yapılan Ki-kare analizinde elde edilen değer 0,05’ten küçük olduğu için koruyucu ailesi olunan çocuklarla etkili vakit geçirilmediğinde isyan etmesi ile koruyucu ailenin ziyaret edildiğinde hissettiği duygu arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirtilebilir.

4. DEĞERLENDİRME, TARTIŞMA VE SONUÇ

Devlet korumasındaki çocuğun bakımının nasıl yapıldığının sosyolojik olarak araştırılması bu çalışmayı hem özgün hem de önemli kılmıştır. Koruyucu ailelik, çocukların kalabalık bir kuruluş bakımının yerine denetim mekanizmasının kontrolü aracılığıyla aile ortamı sunulduğu profesyonel bir sistemdir. Koruyucu ailelik bakım türünü etkileyen etmenleri bilimsel bir doğrultuda araştırmak amacıyla Türkiye’deki koruyucu ailelere yönelik anket çalışması ve yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Böylece, koruyucu ailelerin duygusal emek ve duygu yönetim süreçlerini, ikinci ve üçüncü vardiya aşamalarını araştırılmıştır. Ülkemizde koruyucu aileliğe duygusal emek açısından yaklaşan çalışmalara daha önce rastlanmamış olması çalışmayı özgün kılmaktadır.

Araştırmanın birinci sorusu, koruyucu aileye ödenen para miktarının yeterli olup olmadığı sorusuydu. Katılımcıların nerdeyse yarısı ücretlerin yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların diğer yarısı ise ücretlerin yeterli olmamasına karşın bu durumun koruyucu aile olmak için caydırıcı bir unsur olmadığını belirtmişlerdir. Koruyucu ailelik ülkemizde henüz profesyonel bir meslek olarak görülmediği, ücret olmasa da gönüllü koruyucu ailelik yapan toplum kesimleri olduğu söylenebilir. Ücrete yönelik bakış açısının ailelerin ekonomik düzeyi ve koruyucu ailelik tecrübelerine göre çeşitlilik göstermektedir. Koruyucu aileler üzerine yapılan bir araştırma, tarafımızca elde edilen verileri destekler niteliktedir (Gökkaya, 2014:254).

Çalışmamızın ikinci sorusu, koruyucu ailelerin bakım sürecinde çocuğa karşı duygusal emek sarf edip etmedikleri üzerineydi. Diğer bir deyişle koruyucu ailelerin bakımını üstlendikleri çocuklara karşı ne kadar özen gösterdikleri araştırılmıştır. Katılımcıların kendi ifadelerine dayanarak şunu söyleyebiliriz; koruyucu aileler koruyucu ailesi olduğu çocuğu kaybetme korkusu yaşıyorlar. Dolayısıyla çocuğu incitmemek için onun yanında olumsuz duygularını paylaşmayarak duygu yönetimi yapmaktadırlar. Elbette her koruyucu aile için değil ama bazı katılımcıların daha özensiz davrandıkları anlaşılmaktadır. Bu tespit hem nitel hem de nicel boyutta katılımcılar için söz konusudur. Katılımcıların bir kısmının olumsuz duygularını çocuğun yanında gizlediği, bazılarının ise gizlemeyerek olduğu gibi sergilediği görülmektedir. Nitekim elde edilen bulgulara, çocuklara yönelik duygu yönetimi ve duygusal emek sürecinde koruyucu ailelerin %51,5'i çocuklarla olumsuz şeyleri paylaşmadığını belirtmektedir. Çocukları üzmemek için duygularını gizlediğini belirtenlerin oranı ise %21,5'tir.

Çalışmanın üçüncü sorusu, koruyucu ailelerin denetim mekanizması karşısında duygusal emek sarf edip etmedikleri üzerineydi. Denetim mekanizması karşısında sergilenen duygusal emek sürecine bakıldığında, katılımcıların %77,9'u denetim mekanizması karşısında kendisini rahat hissederken %10,2'si tedirgin hissetmektedir. Ailelere yapılan ziyaretler denetim mekanizması tarafından genellikle habersiz şekilde gerçekleştirildiği halde bu oran önemlidir. Ailelerin devlet korumasındaki çocuğun bakımını üstlenmiş olması ve karşılığında ödenen ücret denetim mekanizmasına göre denetimi gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla çalışmanın teorisini oluşturan duygusal emek sürecinin sahada test edildiği görülmektedir. Yapılan ziyaretler ailelerin duygularının da denetlendiğini ve duygusal emek sarf edildiğini göstermektedir. Hochchild'a göre (2003:14), duygusal emek ücret karşılığında sergilendiği zaman faydalı bir ürün gibi görülmektedir. Endüstrideki rekabete bağlı olarak onu büyütmeyi ve küçültmeyi talep etmektedir. Koruyucu ailelerin bakım karşılığında ücret almalarına rağmen duygusal nedenlerle çocuklara bağlanmaları, denetim mekanizmasına göre duygusal bir anlamdan ziyade tıpkı bir iş olarak sistemin işlevselliğinin kontrolü anlamına gelmektedir. Böylece ailelerin duygusal emeği emtia (ürün) haline dönüşmektedir. Yıldız (2017) ve Çolak'ın (2018) duygusal emekle ilgili yaptıkları çalışmalar, bizim çalışmamızı destekler niteliktedir.

Çalışmanın dördüncü sorusu, koruyucu ailelerin ikinci vardiya sürecinde sarf ettikleri duygusal emektir. İşten gelen aile üyeleri evde yemek yapmak için ayrı bir zaman ayırmak zorundadırlar. Bu yük genellikle kadınlar üzerindedir. Araştırmaya katılan koruyucu aileler ifadelerine bakıldığında, bakımını üstlendikleri çocuğun sorumluluğu en çok tek ebeveyn üzerinde olduğu görülmektedir. Nitekim ikinci vardiya süreçlerine bakıldığında, ebeveynlerin %67,3'ü bu bakımın tek ebeveyn tarafından yapıldığını %24,8'si ise eşile görev paylaşımı yaptığını belirtmektedir.

Araştırmanın beşinci sorusu, koruyucu ailelerin üçüncü vardiya sürecinde sarf ettikleri duygusal emektir. Üçüncü vardiya çocuklara ayrılan vakit ile ilgilidir. Evde yemek, temizlik gibi işler bittikten sonra üçüncü vardiya başlamaktadır. İşten yorgun gelen ebeveynler çoğu zaman çocuklara zaman ayırma ve ilgi gösterme konusunda zorluk yaşamaktadırlar. Çocuklara yeterli zaman ayrılmadığı durumlarda çocukların tepkisi sorulmuştur. Katılımcı ailelerin %63'ü çocuklarla etkili vakit geçirmediğinde isyan ettiklerini, %37'sinin isyan etmediği tespit edilmiştir.

Araştırmanın nicel boyutunda altı hipotez sınanmıştır. Bu hipotezlerden H1, H2, H4, H5 ve H6 kabul edilmiş, H3'ün geçerliği kabul görmemiştir.

Çalışmanın birinci hipotezinde, koruyucu ailenin aylık toplam geliri ile denetim mekanizması karşısında hissedilen duygu durumu sınanmıştır. Koruyucu aileler bakım karşılığında isteğe bağlı olarak ücret almaktadır. Katılımcıların bu ücreti çoğunlukla koruyucu ailesi olduğu çocuklar için harcadıkları ortaya çıkmıştır. Ekonomik düzeyi iyi olan koruyucu ailelerin ise koruyucu aile ücretini çoğunlukla çocukların geleceği için biriktirdiği görülmektedir. Ekonomik geliri orta ve alt düzeyde olan koruyucu ailelerin ise koruyucu aile ücretini çocuk için harcadığı, hatta geliri az olan ailelere ise koruyucu aile ücretinin yeterli gelmediği tespit edilmiştir. Bu ücret yoluyla çocuklara daha fazla imkân sunulabilmektedir. Denetim mekanizmasının işlevselliği ücretin kötüye kullanıma ihtimalini bertaraf edebilmektedir.

Çalışmanın ikinci hipotezinde, koruyucu aile biriminden gelen görevlilerin çocuklara yönelik duygusal ve fiziksel tavsiyeleri ile denetim mekanizması karşısında hissettikleri duygu durumu test edilmiştir. Koruyucu aile olmayı kabul

etmiş ailelerin bir kısmı denetime gelen görevlilerden tavsiye almaya ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Ancak bazı koruyucu aileler denetim mekanizması karşısında ya tedirgin olmakta ya da tavsiyelere gerek duymadıklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla koruyucu ailenin denetim yönetimiyle hissettiği tedirginlik duygusu arasında ilişki olduğu belirtilebilir.

Çalışmanın üçüncü hipotezi, koruyucu ailesi olunan çocukları ilgilendiren olumsuz bir olay meydana geldiğinde duyguların belli edilmesi ile denetim mekanizması karşısında hissedilen duygu arasındaki ilişkiye bakılmış ve anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmüştür. Koruyucu ailelerin çocuklarla olan duygusal emek sürecine bakıldığında çoğunlukla içinden geldiği gibi davrandığı ortaya çıkmaktadır. Duygularını belli etmek istemediğini belirten katılımcıların oranı ise düşüktür. Ancak koruyucu ailelerin ev içinde ve ev dışında olumsuz duygularını koruyucu ailesi olunan çocuklara karşı gizleyerek duygu yönetimi yaptığı görülmektedir. Buna göre, koruyucu ailelerin duygusal emek sarf ettiği görülmektedir. Çocuğu ilgilendirmeyen bir durum karşısında ise koruyucu ailelerin genellikle çocukların hassas olduğunu düşünerek ve onu kırmamak adına duygularını yansıtmamaya çalıştığı söylenebilir. Ancak, çocuğu ilgilendiren durumda, koruyucu ailelerin çocuklara karşı olumsuz duygularını gizlemeyerek, açıkça paylaşmaktan endişe etmediği görülmüştür. Koruyucu ailelerin denetim mekanizması karşısında sergilediği duygusal emek sürecine bakıldığında, ailelerin duygularının kontrol edilmesi ve denetlenmesi, duygusal emeği ortaya çıkarmıştır.

Çalışmanın dördüncü hipotezi, ev işleri yetişmediğinde hissedilen duygu ile evde hissedilen yorgun ve bitkinlik arasındaki ilişkinin sınanmasıydı. Ev işleri yetişmediği durumlarda koruyucu ailenin kendisini nasıl hissettiği ile evde en çok ne zaman yorgun ve bitkin hissettiği arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. İkinci vardiyayı çoğunlukla kadınların üstleniyor olması, kadınların erkeklere göre kendine daha az vakit ayırmasına sebep olmaktadır. Hochschild'in (2012:230) Amerika'daki kadınların ev işlerinden dolayı hissettiği bu yorgun ve bitkinlik duygularının ülkemizde de görüldüğü tespit edilmiştir. Getirilen çözüm önerileri ise ev işlerinin pratik olması için teknolojik araçların kullanımı, akşam yemeği için yemek servisi ve çocuklar için yaz kampı bunlara örnek gösterilebilir. Bu öneriler koruyucu aileler içinde geçerlidir. Ailelerin ev içindeki görev paylaşımına yönelik yaşanan gerilime yönelik çözüm önerisi olarak profesyonel destek ve çocuklar için düzenlenebilecek etkinlikler örnek verilebilir. Türkiye'deki koruyucu ailelerin, koruyucu ailesi olduğu çocuğu biyolojik çocuğu gibi benimsediği ve onun bakımını yaptığı hatta koruyucu ailede olduğu için daha özenli davrandığı görülmektedir.

Çalışmanın beşinci hipotezi, koruyucu ailesi olunan çocuklarla etkili vakit geçirilmediğinde vicdan azabı hissedilmesi ile çocukların tepkisinin test edilmesi idi. Çocuklarla etkili vakit geçirmediğinde vicdan azabı duyduğunu belirten katılımcılar, bu durum karşısında çocukların olumsuz tepki verdiklerini belirtmişlerdir. Ailelerin çocuklarla etkili vakit geçirememesi onlar için problem arz etmektedir. Aileler üçüncü vardiyada, diğer vardiyalardan geri kalan zamanda çocuklarıyla ilgilenemedikleri için vicdan azabı duymaktadırlar. Çocuklar ise ilgisiz kaldığında mızımızlanmakta ve isyan etmektedir. Hochschild'in (2001: 83) ifade ettiği gibi, aileler çocuklarının mutsuzluğuna karşı umutsuzca duygusal beslemektedir. Araştırmada koruyucu ailelerin çocuklarının duygu durumu üzerine duygusal yaşadığı ortaya çıkmaktadır.

Çalışmanın altıncı hipotezi, koruyucu ailesi olunan çocuklarla etkili vakit geçirilmediğinde çocukların isyan etmesi ile denetim mekanizması karşısında hissedilen duygunun test edilmesi idi. Çocuklarla yeterince ilgilenildiğinde çocukların olumsuz tepki vermediği, bu durumda ebeveynlerin denetim mekanizması karşısında kendisini rahat hissettiği görülmektedir. Buna göre, katılımcılardan çocuklarla profesyonel olarak etkileşimde olanların denetimler karşısında duygularını daha çok kontrol ettiği ve rahat hissettiği ortaya çıkmaktadır.

Kısaca, koruyucu ailelerin ikinci vardiya karşısındaki duygusal emek sürecine bakıldığında, çocukların bakımıyla ve ev işleriyle en çok kadınlar ilgilenmektedir. Erkeklerin ise çocuklarla çoğunlukla dışarıda vakit geçirdiği veya evde oyun oynadığı ortaya çıkmaktadır. Yani, ev içi toplumsal cinsiyet iş bölümünün kadınlar tarafından üstlenildiği söylenebilir. Ancak idealize edilenin ise ev içi toplumsal cinsiyet eşitliğinin olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların çoğunluğu ev işlerinde profesyonel yardıma ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Koruyucu ailelerin üçüncü vardiya karşısındaki duygusal emek sürecine bakıldığında çocukla yeterince vakit geçirdikleri, vakit geçiremediğinde ise vicdan azabı hissettikleri görülmektedir. Bu durum, koruyucu ailedeki çocukların ilgiden hoşlandığını, sevgi ihtiyacını bu şekilde ifade etmeye çalıştığını göstermektedir. Koruyucu aileler de bu durumun farkında olarak çocukla güvenli bir bağlanma oluşturma adına sıklıkla onunla ilgilenmekte ve vakit geçirmektedir. Ancak, ailelerin bu durumu dengede götürmeye çalışarak çocukları şımartmamaya özen gösterdikleri ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

1. Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2015). Karma Yöntem Araştırmaları (Çev. Ed: Yüksel Dede-Selçuk Beşir Demir) Ankara: Anı Yayıncılık.

2. Creswell, John W. (2017) Araştırma Deseni. Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları, Ankara: Eğiten Kitap
3. Çolak, Nevin (2018) Duygusal Emegin İş Performansına Etkisi: Havacılık Sektöründe Bir Uygulama, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi
4. Gökkaya, Bilcan Veda (2014) Koruyucu Ailelerin, Yanlarına Yerleştirilen Çocuk Ya Da Çocuklarla Aile İçinde Yaşadıkları Sorunlar Ve Başa Çıkma Yolları (Sivas İli Örneği). The Journal of Academic Social Science Studies, International Journal of Social Science Number: 25-I , p. 249-267
5. Hochschild, Arlie Russell (2001). *The Time Bind: When Work Becomes Home and Home Becomes Work*. New York: Henry Holt and Company.
6. Hochschild, Arlie Russell (2003b). *The Managed Heart: The Commercialization of Human Feeling*. Berkeley and Los Angeles, CA: The University of California Press
7. Hochschild, Arlie Russell (2012). *The Outsourced Self: Intimate Life in Market Times*. New York: Metropolitan Press
8. Hochschild, Arlie Russell (2012) *The Second Shift, Working Families and Revolution at home*, London: Penguin Books
9. Yıldız, Fatma Zehra (2017). *Duygusal Emek ve Yabancılaşma İlişkisi: Kabin Memurları Örneği*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Sakarya

İnternet adresleri:

10. Amerikan Çocuk Refahı Birliği, (1962). Amerika Birleşik Devletlerinde Sosyal Hizmet Uygulamaları, https://cdn-acikogretim.istanbul.edu.tr/auzecontent/20_21_Bahar/dunyada_sosyal_hizmet_uygulamaları/7/index.html, (Erişim Tarihi: 10.08.2020)
11. BM Çocuk Hakları Bildirgesi” (1956). Çocuk haklarına Dair Sözleşme, <https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>, Erişim tarihi: 15.08.2020).
12. <https://www.korev.org.tr/p/7/koruyucu-ailelik-nedir> Erişim Tarihi: 25.09.2020.